

A Szent Kereszt felmagasztalása (szeptember 14.)

Jn 3,13-17

„...úgy fogják fölemelni az Emberfiát”

A kereszt nem kezdettől fogva volt a kereszténység általános szimbóluma, hanem csak azután, hogy nagy Konstantin édesanyja, Szent Ilona császárnő (330 k.) felkutatta, és megtalálta Jeruzsálemben, a Golgotán. Aztán éveken keresztül a jeruzsálemi Szent Kereszt-bazilikában őrizték.

Az egész kereszténység szimbólumaként valószínű, hogy Kr. u. 200-tól vált ismertté, ekkor ugyanis Rómában, a Palatinuson találtak egy gúnyrajzot számárfejű kereszttel. Az első keresztábrázolásokon Krisztust éber, nyitott szemmel mutatták be istenségének jeleként. Az egyik legrégebbi ábrázolása az 5. századi római Sancta Sabina kápolnából származik. A 6-8. századtól kezdve divattá vált Jézust a kereszten ábrázolni. A Rabula-kódexben (586), a miniatúrán is így ábrázolták. Venatius Fortunatus szerzetestől származik a legismertebb 6. századi latin himnusz, a *Vexilla regis prodeunt*, amely magyarul így hangzik: „Királyi zászló jár elől, keresztfa titka tündököl, melyen az élet halni szállt, s megtörte holta a halált.” A keresztet a legmagasabb tisztelet illeti meg az Egyházban – a liturgiában térdet hajtunk előtte. A szerzetesi gyakorlatban pedig, főleg Szent Ferenc stigmatizációja után, elterjedt a kereszt előtti elmélkedés és ima is. A középkorban a pestisjárványok után kezdtek egyre több keresztet állítani domboldalakon, majd ezek köré idővel keresztutat építettek, hogy a kialakult zarándokhelyeket újabb szabadtérrel is végezhető szertartással gazdagíthassák.

Az Emberfia fogalom a Dán 7,14-ből ismert, és feltehetően az egyetlen messiási cím volt, amelyet Jézus magára alkalmazott. János evangéliumának mai szakaszában ezt átértelmezi a Szám 21,5-9 jelenete (Mózes a pusztai kígyócsapás elhárítása érdekében keresztre szegezett rézkígyót állít.) segítségével. A bronzkígyó kultusza később Ezekkiás idejében (2Kir 18,4) a Jeruzsálemi Templomban is megjelent. Arról is tudunk, hogy a kánaáni szentélyekben, pl. a Gézeri-szentélyben, találtak bronzkígyókat a régészek, amelyből arra következtetünk, hogy a szimbólumot igyekeztek legitimálni a jeruzsálemi templomban. A Bölcsesség könyvében a Mózes-fé-

le kígyó állítást (16,5–7) már üdvösségi jelként értelmezték, jöllehet a könyv szerzője kijelenti, hogy nem a látvány, hanem az Úr gyógyított, amikor visszavonta haragját a lázadó választott nép fiai fölül. Ezekben a szövegekben azonban nem találjuk meg a „fel-emelni” kifejezést, amely János-evangélium sajátja. Az egyház-atyák közül Ambrus, Theodorótosz és Ágoston, legvégül pedig Aquinói Tamás lát Krisztus keresztfjére vonatkozó prófeciát a Számok könyve szakaszaiban. A zsidóknak a testét mentette meg a felszegezett kígyó, a keresztényeknek pedig a lelkét menti meg Krisztus keresztfje (1Kor 10,9). Az evangélista szerint Jézusnak a felemeltetése a keresztre az Atyához való felemelésének első lépése volt. Jézus keresztre feszítése radikálisan átértelmezte az összes korábbi messiási elképzelést. Ha valaki feltekint a szenvedő Messiásra, és nem szégyenkezik megfeszítése miatt, az első jele annak, hogy megértette Jézus megváltás koncepcióját. A kígyót azért emelték fel a pusztában, hogy mindenki lássa, Krisztust is azért emelték fel a keresztre, hogy mindenki lássa példaértékű megváltó szenvedését. Akik erre a keresztre hittel tekintenek, üdvözülnek. Jézus keresztfjének hittel való szemlélése a másokért vállalt szenvedés értékének elfogadásával kezdődik, és Jézus üdvözítő halálának felismerésével zárul. János evangélista hangsúlyozza, hogy Jézus a kereszten, a szenvedés és a gyalázat helyén emelkedett az Atyához, és lett az üdvösség jele „mindazoknak” (3,15), akik hittel tekintenek rá. A folyamat azonban nem fejeződött be ezzel a felemeléssel a keresztre, hanem ha felemel a földről, akkor majd mindenkit magához vonz (12,32), jelenti ki Jézus, amikor megjövendöli megdicsőülését. Jézus halála a földön kezdődik, de ezt követően Isten életet adott neki, mint ahogyan a hívővel is ezt teszi. János nem a kereszt-halált, nem is a halált, hanem az életet hirdeti. A keresztalállal az Atyaisten megmutatta az emberek iránti szeretetét (3,16). Az egyetlen Fiú feláldozásával bizonyított nekünk, hogy szeretete meghozta a legnagyobb áldozatot. Az örök Isten ezzel a szeretettel kötelezte el magát a jelentéktelen világ szájalomra méltó lakói mellett. A világ önzésével és mocskával szemben áll Isten mindent felülmúló szeretete. Az evangélista itt úgy írja le Jézus keresztre feszítését mint Isten üdvözítő szándékának jelét (16b). Ennek ellenére az apostoloknak világos volt, hogy a kereszt kivégző eszköz, olyan mint az akasztófa. Inkább a szégyen fája, mint a dicsőség. Mégis mivel a világ Üdvössége ezen halt meg, az egyház számára a dicsőségesség jelképpé lett; a bűn és a halál fölött aratott győzelem, átvitt

értelemben a szeretetből fakadó áldozat szimbóluma. Ezen áldozat nélkül nem lehet Krisztus követésére vállalkozni. Pál apostol a Galatáknak írt levelében még világos, hogy mekkora tiltakozás volt ezen szimbólum ellen a korai egyházban, amikor az apostol is megvallja, hogy a kereszt botrányát hirdetni kell (5,11). Szent Péter első levelében pedig a szerző arról beszél, hogy Krisztus vétkeinket vitte a keresztre (2,24). Ezért azok a keresztények, akik méltatlanul élnek, úgy élnek, mint Krisztus keresztjének ellenségei (Fil 3,18). Jézus a bűnösök iránti szeretetét bizonyította, amikor értük vállalta a kereszthalált. A kereszten mondott hét szava Isten bocsánatát közvetíti számukra.

Ebből az okból a kereszt a kezdeti időktől nem volt a keresztény egyház szimbóluma, csak Szent Ilona Golgota-kutatása után vált azzá, és egészen 313-ig, a milánói ediktumig kellett várni, amíg a keresztény egyház, vonakodva ugyan, de elfogadta a keresztet, amit Krisztus halálával az új vallást jelző szimbólumként rá hagyott. Miközben a kereszt általános jelképpé vált, csak kevés hívő fogadta el ezzel együtt a másokért való szenvedést is, mint a keresztény szeretet Krisztus melletti tanúságtételének a jelét. Venatius Fortunatus (6. sz.) a keresztről írt himnuszában találóan foglalja össze a tanúságtévő hívek érzéseit: „Kereszt, üdvözlégy, egy remény, a szenvedés ez ünnepén. Kérünk, kegyelmet adj nekünk, add vétünkért vezekelnünk.” A keresztények jól tudják, a világból nem irtható ki a bűn, és a szenvedést sem tudja senki elkerülni. De azt is tudják, hogy a szenvedésben vállalt szolidaritás, és a másokért vállalt szenvedés egyben egyházépítő feladat. Ahogyan azt Szent Pál megfogalmazta: „Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik testének az Egyháznak a javára” (Kol 1,24). Edit Stein karmelita apáca, aki életét koncentrációs táborban végezte, a Kereszt tudománya c. tanulmányában szinte személyes végrendeletként a következőket írta: „Sorsunk a keresztsben egy örökkévalóságra megpecsételődött”.